

امنیت غذایی جهان در قرن آینده

منبع: "World Cereal Utilization, Production and Trade in year 2020"

Journal of Agriculture & rural developemnt, 2/94.

• نویسنده: Hartwig de Haen and Jostein Lindland

• ترجمه: مهندس علی اکبر مؤیدی

• مهندس محمد زوقی

اشاره

امنیت غذایی، معمولاً به میزان وفور مواد غذایی بستگی داشته و سه مشخصه دارد. اولاً؛ غذا باید در دسترس همگان باشد. ثانیاً، میزان عرضه غذا باید در تمام فصول و همه سطوح یکسان و ثابت باشد و ثالثاً، تمام خانواده‌ها باید به مواد غذایی دسترسی داشته باشند. یعنی با خودشان تولید کنند و یا از قدرت خرید کافی برای تهیه آنها از بازار برخوردار باشند. اغلب عاملهای زیادی بر امنیت غذایی تأثیر گذارند که از آن جمله می‌توان به ثبات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی، استراتژیهای توسعه‌یافته، استفاده پایدار از منابع طبیعی، حملات مکرر بر توسعه روستایی و کشاورزی و الگوهای مشابهی در کشورهای توسعه‌یافته و کشورهای در حال توسعه اشاره می‌شود؛ اشاره نمود. سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (FAO) یکی از این مسائل را، هم در جزوه‌هایی که به مناسبت طرح دیدگاههای خود پیرامون امنیت غذایی در سال ۲۰۲۰ منتشر کرده و هم در اسناد و مدارک فنی که برای تولید کنندگان عمده تهیه نموده، بررسی کرده است.

مقدمه

این مقاله تلاش می‌کند تا با یک دید واقع‌بینانه و به دور از هرگونه بلندپروازی، دورنمای تولید، مصرف و تجارت غلات را در سال ۲۰۲۰ میلادی با تأکید بر میزان دسترسی مردم به مواد غذایی و بخصوص غلات، در ابعاد منطقه‌ای و جهانی آن ترسیم نموده و راههای وصول و دسترسی همگانی به مواد غذایی را به اختصار بررسی نماید.

در این بررسی پیش‌بینی میزان تولید، مصرف و تجارت غلات جهان در سال ۲۰۲۰ بر اساس پیش‌بینی‌های جمعیتی سازمان ملل و فرضیه‌های مؤلفان پیرامون رشد تولید سالانه و مصرف سرانه غلات در جهان صورت گرفته است.

مصرف غلات

بر اساس جمعیت واقعی جهان در سال ۱۹۹۰ و متوسط عرضه غلات برای مصارف خانگی در سالهای ۸۹-۹۱، مصرف سرانه غلات در هر کدام از گروههای هشت‌گانه کشورهای جهان در جدول شماره (۱) ارائه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، دامنه مصرف سرانه غلات بین ۱۲۵ کیلوگرم در کشورهای افریقایی تا ۷۷۷ کیلوگرم در کشورهای اروپایی و شوروی سابق قرار دارد. میزان مصرف سرانه غله‌ای که فقط به عنوان غذا استفاده شده است، در این دو گروه به ترتیب ۱۰۶ کیلوگرم و ۱۹۱ کیلوگرم است. در حالی که میزان مصرف سرانه غله‌ای که در این گروهها برای تغذیه دام استفاده شده، به ترتیب ۴

در این مقاله کلیه کشورهای جهان به هشت گروه تقسیم شده‌اند و سالهای ۱۹۸۹-۱۹۹۱ به عنوان سال مبنا تعیین شده‌اند. همه پیش‌بینی‌های انجام شده مربوط به غلات است. چرا که غلات در امنیت غذایی مردم جهان از نظر تأمین انرژی نقش بسیار مهمی دارند. (غلات به طور متوسط حدود ۵۵ درصد مصرف مواد غذایی جهان و ۶۲ درصد مصرف را در کشورهای در حال توسعه به خود اختصاص داده‌اند). علاوه بر این، بخش دام نیز که به طور غیرمستقیم در تغذیه انسان دخالت دارد، در این پیش‌بینی‌ها لحاظ شده است. در ادامه بحث، ضمن طرح و ارائه پیش‌بینی‌های لازم، میزان صحت و اعتبار فرضیه‌ها مورد بررسی قرار گرفته است.

کیلوگرم و ۴۶۵ کیلوگرم می باشد. همچنین جدول شماره (۱) برآورد میزان مصرف سرانه غلات را در هر یک از هشت گروه، در سال ۲۰۲۰ میلادی بر اساس میزان جمعیت پیش بینی شده و فرضیه های نویسندگان نشان می دهد. یکی از فرضیه های مورد تأکید این است که اگر چه ممکن است قیمت غلات در کوتاه مدت و به طور موقت و ناپایدار افزایش یابد، اما قیمت واقعی غلات در طولانی مدت و در طی دوره پیش بینی شده، چندان افزایش نخواهد یافت. علاوه بر این مصرف سرانه غلات مردم چین در سال ۲۰۲۰ میلادی حدود ۴۰۰ کیلوگرم فرض شده است. (در سال ۱۹۹۰ میلادی مصرف سرانه چین، ۲۹۳ کیلوگرم بود) بنابراین مصرف سرانه غلات در تغذیه مستقیم مردم چین به حدود ۱۵۹ کیلوگرم و در تولیدات دامی (تغذیه غیرمستقیم از غلات) به حدود دو برابر افزایش خواهد یافت. در اروپای شرقی و شوروی سابق بر خلاف

سایر کشورها، پیش بینی می شود که مصرف سرانه غلات از ۷۷۷ کیلوگرم در سالها ۸۹ تا ۹۰ به حدود ۶۲۰ کیلوگرم در سال ۲۰۲۰ میلادی کاهش یابد. همچنین میزان مصرف غلات در کشورهای افریقایی با ۴۴ درصد افزایش از ۱۲۵ کیلوگرم در سال ۱۹۹۰ میلادی، به حدود ۱۸۰ کیلوگرم در سال ۲۰۲۰ میلادی خواهد رسید. کل مصرف غلات جهان در سال ۲۰۲۰ میلادی حدود ۲۶۹۴ میلیون تن پیش بینی می شود. این مقدار در مقایسه با سال ۱۹۹۰ که میزان مصرف کل جهان ۱۷۳۰ میلیون تن بود، از افزایش قابل توجهی برخوردار است. همچنین جمعیت جهان از ۵/۳ به ۷/۹ میلیارد نفر در طول سالهای ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۰ میلادی افزایش خواهد یافت. ارقام مذکور بیانگر این نکته است که به طور کلی متوسط مصرف سرانه مردم جهان از ۳۲۷ کیلوگرم در سال ۱۹۹۰ به حدود ۳۴۲ کیلوگرم افزایش می یابد.

تولید

در حالی که اکثر کشورهای در حال توسعه با مشکلات متعددی در زمینه منابع طبیعی سرزمین خود مواجه هستند، انتظار می رود کشورهای توسعه یافته بتوانند تواناییهای تولید خود را همگام با افزایش تقاضای جهانی تنظیم و بهبود بخشند. جدول شماره (۲) اطلاعاتی را در مورد میزان تولید و نرخ رشد سالانه گزارش نموده است. همچنین این جدول، میزان تولید و نرخ رشد سالانه پیش بینی شده را در مورد هر کدام از گروههای هشت گانه نشان می دهد. نرخ رشد تولید سالانه در دوره زمانی سالهای ۸۹ تا ۹۱ میلادی مربوط به کشورهای در حال توسعه بر اساس مطالعه فائو (FAO) با عنوان "کشاورزی جهان در سال ۲۰۱۰" پیش بینی شده است. در این جدول فقط در مورد کشورهای افریقایی نرخ رشد تولیدات کشاورزی اندکی بالاتر فرض شده است. همچنین جدول شماره (۲) نرخ رشد سالانه مربوط

جدول شماره (۱): پیش بینی مصرف غلات در سال ۲۰۲۰ میلادی

ردیف	گروه	گزارش مصرف سال ۱۹۹۰ میلادی			پیش بینی مصرف در سال ۲۰۲۰ میلادی	
		متوسط عرضه در سال ۸۹-۹۱ (میلیون تن)	جمعیت (میلیون)	مصرف سرانه (کیلوگرم)	مصرف (میلیون تن)	جمعیت (میلیون)
۱	چین	۳۳۳	۱۱۳۵	۲۹۳	۵۸۵	۱۴۶۲
۲	آسیای شرقی و اقیانوسیه	۱۲۹	۵۴۲	۲۳۸	۲۴۴	۸۱۲
۳	جنوب آسیا	۲۰۵	۱۱۱۹	۱۸۳	۳۷۷	۱۸۳۹
۴	شمال آفریقا و خاور نزدیک	۱۰۹	۳۲۱	۳۳۹	۲۲۵	۶۰۸
۵	آفریقا	۶۰	۴۷۷	۱۲۵	۱۹۵	۱۰۸۴
۶	آمریکای لاتین و حوزه کارائیب	۱۰۹	۴۴۰	۲۴۷	۲۱۶	۶۷۶
۷	اروپای شرقی و شوروی سابق	۳۰۱	۳۸۸	۷۷۷	۲۵۷	۴۱۴
۸	کشورهای توسعه یافته علاوه بر گروه ۷	۴۸۵	۸۶۳	۵۶۲	۵۹۵	۹۹۲
	کل کشورهای در حال توسعه (۱-۶)	۶۴۴	۴۰۳۴	۲۳۴	۱۸۴۲	۶۴۸۱
	کل کشورهای توسعه یافته (۷-۸)	۷۸۶	۱۲۵۱	۶۲۹	۸۵۲	۱۴۰۶
	جهان	۱۷۳۰	۵۲۸۵	۳۲۷	۲۶۹۴	۷۸۸۸

به دوره چهارساله ۸۹-۹۱ و ۹۳-۹۵ را نیز نشان می‌دهد که اعداد مربوط به رشد تولید غلات کشورهای در حال توسعه بر اساس متوسط پیش‌بینی‌های مطالعه فائو مندرج در گزارش "کشاورزی جهان در سال ۲۰۲۰" تنظیم شده است. در اینجا فرضیه‌هایی در مورد رشد تولید غلات در کشورهای توسعه یافته، میزان تقاضای جهانی غلات در آینده و محاسبه جدیدترین پیش‌بینیها در اروپای شرقی و شوروی سابق مطرح می‌شود. بر اساس این فرضیه‌ها نرخ رشد تولیدات کشاورزی طی دوره ۲۰۱۰-۲۰۲۰ میلادی در مقایسه با دوره قبلی از روندی کاهش یابنده پیروی کرده است که این روند در اکثر مناطق جهان (به استثنای کشورهای آفریقایی) از سال ۱۹۶۰ میلادی به این طرف وجود داشته است. مطالعه فائو در ارزیابی دورنمای تولید کشورهای در حال توسعه، ضمن بررسی ظرفیتهای بالفعل و بالقوه اراضی کشاورزی در مناطق مختلف اگرواکولوژیکی، نتیجه می‌گیرد که اساساً تولید در طی سالهای منتهی به سال ۲۰۱۰ میلادی به دلیل بهبود عملکرد و راندمان تولید افزایش خواهد یافت. این در حالی است که به دلیل محدودیت منابع آبی و اراضی کشاورزی و اهمیت

حفظ و نگهداری اراضی مرتعی و جنگلی و سایر عاملها و شاخصهای مفید محیط زیست، انتظار می‌رود در طی دو دهه آینده فقط حدود ۱۲ درصد به اراضی کشاورزی اضافه شود.

مطالعه فائو، کشور چین را به دلیل فقدان اطلاعات کافی و معتبر، در مراحل تفکیک مناطق به حوزه‌های اگرو-اکولوژیکی منظور نکرده است. هر چند کشور مزبور در طی ۲۰ سال از سال ۱۹۶۹ تا سال ۱۹۷۱ تا سال ۱۹۸۸ تا سال ۱۹۹۰ میلادی توانسته است تولید غلات خود را به میزان در برابر افزایش دهد. با وجود این، مطالعات متعدد نشان داده‌اند که هم اراضی کشاورزی قابل کشت و هم اراضی کشت شده کشور چین به طور قابل ملاحظه‌ای کمتر از حد واقعی گزارش شده‌اند. بر اساس این منابع و نشریات، کل اراضی قابل کشت و کل اراضی کشت شده کشور چین در سال ۱۹۸۹ به ترتیب در شرایط واقعی ۱۲۵ و ۱۶۲ میلیون هکتار بوده که در سالنامه آمار رسمی چین ارقام مذکور به ترتیب ۹۶ و ۱۴۷ میلیون هکتار گزارش شده‌اند.

وجود تفاوت در آمار فوق بیانگر این نکته است که عملکرد تولید در هکتار، در شرایط واقعی خیلی کمتر از میزان عملکرد گزارش شده، می‌باشد

و بنابراین دورنمای بهتر و مجال بیشتری برای افزایش تولید از طریق بهبود عملکرد در کشور چین وجود دارد.

کشورهای آفریقایی طی سالهای ۹۳-۹۵ تا ۸۹-۹۱ نرخ رشد نسبتاً بالایی را تجربه کرده‌اند. گرچه بخشی از نتیجه به دست آمده حاصل بهبود شرایط آب و هوایی بوده است. در حقیقت برای اینکه رشد تولید سالانه که توسط تعدادی از کارشناسان فائو حدود ۴ درصد پیش‌بینی شده است در تمام سالهای دوره مورد نظر تحقق یابد، باید سیاستهای مناسبی در زمینه کشاورزی و بخصوص سیاست تأکید بیشتر بر سرمایه‌گذاری فزاینده در این بخش تدوین و اجرا شود.

همچنین اطلاعات نشان می‌دهد که نرخ رشد تولید سالانه در سالهای ۹۳ تا ۹۵ تا ۸۹-۹۱ در اکثر کشورها منفی بوده است. (۴/۸) درصد در اروپای شرقی و شوروی سابق و ۰/۶ درصد در سایر کشورهای توسعه یافته).

ظاهراً پایین آمدن میزان تولید در این دو گروه از کشورها، متأثر از مسائل سیاسی می‌باشد. به عبارت دیگر به دلیل تحولات ساختاری در کشورهای اروپای شرقی و شوروی سابق (بلوک شرق) و اصلاحات سیاسی در سایر کشورهای

جدول شماره (۲): پیش‌بینی تولید غلات جهان در سال ۲۰۲۰ میلادی

ردیف	گروه	تولید در سال ۸۹-۹۱ (میلیون تن)	نرخ رشد ۸۹/۹۱-۹۵/۹۳ به	نرخ رشد ۸۹/۹۱-۲۰۱۰ به	نرخ رشد ۲۰۱۰-۲۰۲۰ به	میزان تولید پیش‌بینی شده در سال ۲۰۲۰ (میلیون تن)
			درصد	درصد	درصد	
۱	چین	۳۲۵	۱/۳	۱/۸	۱/۵	۵۳۹
۲	آسیای شرقی و اقیانوسیه	۱۰۶	۱/۷	۲	۱/۶	۱۸۵
۳	جنوب آسیا	۲۰۳	۱/۹	۱/۸	۱/۶	۳۴۰
۴	شمال آفریقا و خاور نزدیک	۷۷	۲/۱	۲/۳	۱/۸	۱۴۵
۵	آفریقا	۵۵	۳/۱	۴	۴	۱۷۷
۶	آمریکای لاتین و حوزه کارائیب	۹۷	۳/۹	۲/۳	۱/۸	۱۸۳
۷	اروپای شرقی و شوروی سابق	۲۶۶	-۴/۸	۰/۲	۱/۳	۳۱۵
۸	کشورهای توسعه یافته علاوه بر گروه ۷	۵۹۸	-۰/۶	۱/۱	۰/۹	۸۱۱
	کل کشورهای در حال توسعه (گروه ۱-۶)	۸۶۲	۲/۱	۲/۱	۱/۸	۱۵۶۸
	کل کشورهای توسعه یافته (گروه ۷-۸)	۸۶۴	-۱/۸	۰/۸	۱	۱۱۲۶
	جهان	۱۷۲۶	۰/۲	۱/۵	۱/۵	۲۶۹۴

توسعه یافته، میزان تولید مجموعه کشورهای ذی ربط کاهش یافته است. البته کشورهای اروپای شرقی و شوروی سابق نشان داده‌اند که درصد جبران کاستیهای موجود هستند و انتظار می‌رود که قبل از سال ۲۰۱۰ به میزان تولیدی که قبل از تحولات و اصلاحات داشته‌اند، دست یابند و رشد تولید سالانه را در طی دهه قبل از ۲۰۲۰ (۲۰۱۰-۲۰۲۰) به میزان مثبت ۱/۳ درصد افزایش دهند.

تجارت

جدول شماره (۳) در واقع شامل خلاصه‌ای از جدولهای (۱) و (۲) به اضافه ارقام مربوط به پیش بینی واردات و صادرات کلیه کشورهای عضو گروههای هشگانه است. کشورهای در حال توسعه به طور کلی واردات غلات خود را به طور قابل ملاحظه‌ای در سال ۲۰۲۰ افزایش خواهند داد. پیش‌بینی می‌شود نسبت واردات به کل مصرف در سال ۲۰۲۰ در مقایسه با سال ۱۹۸۹-۱۹۹۱ در همه کشورهای در حال توسعه افزایش یابد.

نکته قابل توجه این است که واردات خالص پیش‌بینی شده قاره آسیا (به جز خاور نزدیک) از ۳۵ میلیون تن به ۱۴۱ میلیون تن افزایش خواهد یافت که در واقع این مقدار حدود نصف کل واردات کشورهای در حال توسعه را در سال ۲۰۲۰ تشکیل خواهد داد. بر اساس پیش‌بینی‌های نویسنده، کشورهای اروپای شرقی و شوروی

اخیراً در کشور چین توجه زیادی به موضوع روند افزایش واردات غلات معطوف شده است. برآوردها نشان می‌دهند که در سالهای آینده دورنمای کشاورزی و اقتصاد کشور چین در هاله‌ای از ابهام قرار داشته و واردات غلات آن به طور قابل ملاحظه‌ای افزایش خواهد یافت.

بر اساس مطالعه FAO سطح مصرف سرانه در خیلی از کشورها برای احصاء یک تغذیه مطلوب کافی نیست. علاوه بر این در سال ۲۰۱۰ هوز هم تعداد ۶۴۰ میلیون نفر از مردم جهان دچار سوء تغذیه مزمن خواهند بود که این رقم با رقم ۸۴۰ میلیون گرسنه در ابتدای دهه ۱۹۹۰ تفاوت چندانی ندارد.

سابق که در سال ۱۹۸۹-۱۹۹۱ وارد کننده غلات بودند، در سال ۲۰۲۰ میلادی به یکی از صادرکنندگان عمده غلات تبدیل خواهند شد.

همچنین سایر کشورهای توسعه یافته نیز به طور اساسی در پایان دوره پیش‌بینی شده (سال ۲۰۲۰) میزان صادرات خود را افزایش خواهند داد.

نتایج

برآوردها و تخمینهای مربوط به وضعیت تولید، مصرف و تجارت غلات منجر به استنتاج ایده‌ها و مبانی روشنی در مورد مسائل جاری و طرح دیدگاههای طولانی مدت در باره کشاورزی جهان می‌شود. یکی از مهمترین نتایج مذکور این است که حتی اگر کشورهای در حال توسعه به رشد تولید غلات پیش‌بینی شده دست پیدا کنند، بازهم میزان تقاضای واردات غلات آن کشورها احتمالاً بیش از ۱۰۲ میلیون تن کنونی (که برای سال ۱۹۹۳-۱۹۹۵ برآورد شده است) بوده و به حدود ۱۶۰ میلیون تن در سال ۲۰۲۰ افزایش خواهد یافت. حال این سؤال مطرح است که آیا این کشورها خواهند توانست با درآمدهایی که از صادرات سایر محصولات کشاورزی تحصیل می‌کنند، بهای واردات غلات را بپردازند؟

به طور کلی در سال ۱۹۸۹-۱۹۹۱ موازنه بازرگانی - کشاورزی کشورهای در حال توسعه به میزان حدود ۳ میلیارد دلار آمریکا مثبت بود. هر چند، موازنه بازرگانی کشورهای مذکور در ۲۰ سال قبل بر حسب قیمتهای سال ۸۹-۹۱ به اندازه چند برابر بیشتر بوده، ولی این عامل احتمالاً در سال ۲۰۲۰ منفی خواهد شد. بنابراین، کشورهای در حال توسعه باید سعی کنند که بهای

جدول شماره (۳): پیش‌بینی وضعیت تجارت غلات جهان در سال ۲۰۲۰ میلادی

ردیف	گروه	مصرف سرانه (کیلوگرم)	تولید (میلیون تن)	صادرات (میلیون تن)	واردات (میلیون تن)	موازنه بازرگانی (میلیون دلار آمریکا)
۱	کل	۲۳۵	۱۰۸	۲۰۴	۷۷	۵۵
۲	آسیای شرقی و خاور نزدیک	۱۸	۲۷	۵۵	۱۴	۲۷
۳	جایز آسیا	۲۴	۲۷	۲۷	۲۷	۰
۴	شمال آمریکا و خاور نزدیک	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷	۰
۵	آفریقا	۵۵	۲۷	۲۷	۲۷	۰
۶	آمریکای لاتین و کارائیب	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷	۰
۷	اروپای شرقی و شوروی سابق	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷	۰
۸	کشورهای توسعه یافته علاوه بر گروه ۱-۷	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷	۰
کل کشورهای در حال توسعه (گروه ۱-۷)		۱۸۲	۲۷	۲۷	۲۷	۰
کل کشورهای توسعه یافته (گروه ۸)		۲۳۵	۱۰۸	۲۰۴	۷۷	۵۵

۱/۱: نسبت واردات حاکم به کل مصرف (بر حسب درصد)

افزایش واردات غلات را از طریق افزایش صادرات کالای صنعتی و خدماتی پرداخت نمایند که این امر با توجه به اینکه بعضی از کشورهای در حال توسعه که دارای نظام اقتصادی پیشرفته تری هستند، سهم قابل توجهی در صادرات خواهند داشت، به نظر غیرواقعی بینانه نیست.

میزان تقشی که مناطق مختلف نیز در آینده می‌توانند در فرایند تولید داشته باشند، از طریق توافقنامه کشاورزی دور اورگوته (UR) به روشی تعیین می‌شود. در آینده محدودیتهای اعمال شده در مورد یارانه صادرات باعث خواهد شد بعضی کشورها مثل اتحادیه اروپا (EU) که هزینه تولید آنها بالاست، احتمالاً سهم خود را در بازار از دست بدهند. در این صورت آمریکای شمالی و استرالیا بخش عظیمی از تقاضای کشورهای در حال توسعه را تأمین خواهند کرد. در گروه کشورهای در حال توسعه، آنهایی که از توان بالقوه مناسبی برای صادرات مواد غذایی (مثل آرژانتین) یا صادرات کالاهای صنعتی (مثل کشورهای شرق آسیا، ژاپن، کره و ...) برخوردارند، از توافقنامه کشاورزی دور اورگوته سود خواهند برد.

از سوی دیگر کشورهای کم‌درآمدی هستند که وابستگی شدیدی به تمام واردات مواد غذایی دارند. این کشورها در سالهای اخیر به دلیل قیمت غیرعادی گندم در وضعیت مشکلی قرار گرفته‌اند. با این حال عوامل اصلی که در حال حاضر می‌توانند در ایجاد تعادل پایدار عرضه و تقاضای مواد غذایی جهان مؤثر باشند، ممکن است در آینده تأثیرگذاری خود را از دست بدهند.

بر اساس اکثر مطالعاتی که در مورد آینده غلات پیش‌بینی‌هایی انجام داده‌اند، این احتمال وجود دارد که قیمت غلات جهان بازهم به میزان ۵ تا ۱۰ درصد نسبت به قیمت‌های قبل از انعقاد توافقنامه دور اورگوته افزایش یابد. از طرف دیگر، افزایش مصرف غلات کشورهای توسعه یافته در سالهای آتی، حتی در کمترین مقدار خود هم، به شدت به تولیدات کشاورزی بستگی داشته و باید یا از طریق افزایش تولید غلات یا به وسیله تأمین اعتبار برای افزایش واردات غلات، جبران شود. البته آنکه جبران افزایش مصرف ر

مطالعه فائو در ارزیابی دورنمای تولید کشورهای در حال توسعه، ضمن بررسی ظرفیتهای بالفعل و بالقوه اراضی کشاورزی در مناطق مختلف آگرواکولوژیکی، نتیجه می‌گیرد که اساساً تولید در طی سالهای منتهی به سال ۲۰۱۰ میلادی به دلیل بهبود عملکرد و راندمان تولید افزایش خواهد یافت. این در حالی است که به دلیل محدودیت منابع آبی و اراضی کشاورزی و اهمیت حفظ و نگهداری اراضی مرتعی و جنگلی و سایر عاملها و شاخصهای مفید محیط زیست، انتظار می‌رود در طی دو دهه آینده فقط حدود ۱۲ درصد به اراضی کشاورزی اضافه شود.

دورنمای کشاورزی و اقتصاد کشور چین در هاله‌ای از ابهام قرار داشته و واردات غلات آن به طور قابل ملاحظه‌ای افزایش خواهد یافت.

این مطالعه مختصر، چنانچه در تبیین موضوع غذا و کشاورزی جهان به طرح دیدگاههای مربوط به کاهش گرسنگی توجه نداشته باشد، کامل نخواهد بود. بر اساس مطالعه FAO سطح مصرف سرانه در خیلی از کشورها برای احصاء یک تغذیه مطلوب کافی نیست. علاوه بر این در سال ۲۰۱۰ هنوز هم تعداد ۶۴۰ میلیون نفر از مردم جهان دچار سوء تغذیه مزمن خواهند بود که این رقم با رقم ۸۴۰ میلیون گرسنه در ابتدای دهه ۱۹۹۰ تفاوت چندانی ندارد. بنابراین همایش جهانی غذا باید برای به نصف رساندن تعداد گرسنگان در سال ۲۰۱۰ و کاهش بیشتر آن در سال ۲۰۲۰ برنامه‌ریزی کند و برای تحقق این هدف واقع بینانه، تمام مساعی خود را به کار گیرد.

تقاضای غلات در کشورهای مذکور به چه میزان از طریق افزایش تولید یا به وسیله افزایش واردات تحقق یابد، به میزان پیشرفت نسبی و اهداف سیاسی هر یک از کشورها بستگی دارد. در هر مورد، بخش کشاورزی کشورهای مزبور به لحاظ تحصیل درآمدهای حاصل از صادرات و اشتغالزایی به عنوان یک بخش مهم و اصلی مطرح بوده و خواهد بود. بنابراین، می‌توان گفت که افزایش امنیت غذایی کشورهای توسعه یافته به عملکرد آتی بخش کشاورزی آن کشورها بستگی تام دارد.

همچنین موفقیت بخش کشاورزی به میزان زیادی به سرمایه‌گذاری و تحولات سازمانی مطلوب در جهت افزایش و تقویت پایبندی، مشارکت مردم و انتخاب‌گزیدارهای مناسب برای توسعه روستایی عادلانه بستگی خواهد داشت. موضوع دیگر که بیان آن اهمیت دارد، این است که نیازهای متعدد و متنوع غذایی کشورهای در حال توسعه می‌تواند از طریق اندوخته و مازاد سایر کشورهای جهان تأمین شود، بدون اینکه فشار مضاعفی بر ظرفیتهای بالقوه منابع آن کشورها وارد شود.

افزایش قیمت غلات از یک طرف و کاهش ذخیره و موجودی انبارها و میزان دسترسی به کمکهای غذایی سایر کشورها از طرف دیگر، به احتمال زیاد امنیت غذایی کشورهای کم‌درآمد را با خطرات جدی مواجه خواهد کرد.

احیراً در کشور چین توجه زیادی به موضوع روند افزایش واردات غلات معطوف شده است. برآوردها نشان می‌دهند که در سالهای آینده